

Uslovi života i rada radnika fabrike Magnohrom u kontekstu privredne reforme 1965. godine na osnovu zapisnika radničkog saveta fabrike i lista Magnohrom

Cilj ovog istraživanja bio je da pokuša da ustanovi u kojoj meri je radnički savet fabrike Magnohrom i list Magnohrom tokom 1964. (pred početak reforme), 1965. i 1966. godine (tokom reforme) bio posvećen platama, obrazovanju, medicinskoj zaštiti i stambenom pitanju kao faktorima uslova života i rada. Privredna reforma 1964-1965. godine imala je za zadatak da liberalizuje jugoslovensku privredu, poveća standard, dovede do konvertibilnosti dinara, stabilizuje cene, kao i da poveća investicije preduzeća iz sopstvenih fondova.

Za istaživanje su korišćeni zapisnici radničkog saveta koji se nalaze u arhivu grada Kraljeva i fabrički list Magnohrom.

Rezultati istraživanja su pokazali da je prva godina reforme u fabrici Magnohrom dovela do poboljšanja po pitanju zaštite na radu prvenstveno zbog velikog ulaganja u HTZ opremu. Primećeno je da postoji veliki broj oboljenja koje prouzrokuje ovaj tip industrije. U cilju unapređenja zaštite radnika ukinuto je ispijanje određene količine mleka kod radnika koji rade u postrojenjima u kojima je u vazduhu velika količina silikatne prašine (koja izaziva opasnu bolest silikozu), te su umesto mleka uvedene zaštitne maske. Već iduće godine došlo je do drastičnog pada broja povreda na radnom mestu kao i do izgradnje nove zdravstvene stanice. Na temu ličnih dohodaka, 1964. godinu obeležili su porast plata što je uslovljeno skakanjem cena na tržištu. Ipak, i tokom 1966. godine, u listu Magnohrom je bilo reči o nedovoljnoj visini plata kod stručnjaka koji su zapravo nosioci privredne reforme. Pred sam početak privredne reforme 1964. godine vidimo da se po pitanju određivanja plata sindikalno veće meša u određivanje visine ličnog dohodka, dok iduće godine toga više nema. U vezi sa stambenim pitanjem, 1965. kao prva godina reforme obeležena je velikim brojem (oko

180) nerešenih slučajeva. Uvođenje sistema bodovanja u dodeljivanju stanova predstavljalo je značajan korak u rešavanju tog problema. Tek 1966. dolazi do izgradnje 70 stanova kao početka rešavanja ovog pitanja. U godini koja je prethodila početku reforme kao i u 1965. vidimo da je u visoko obrazovanje uloženo dosta novca. Pored toga, preduzeće je aktivno učestvovalo i u opismenjavanju radnika koji nisu imali nijedan razred osnovne škole. Porast životnog standarda takođe karakteriše ovaj period, pa između ostalog treba navesti i odmarališta za radnike (Sutomore) kao jedan od faktora.

S obzirom na dobijene rezultate možemo smatrati da je ovaj rad pokazao da su radnički savet i list Magnohrom, a sa njima i preduzeće, bili zaokupljeni temama uslova života i rada – stanogradnjom, obrazovanjem, ličnim dohodcima i medicinskom zaštitom, kao nekim od ciljeva privredne reforme.

Life and Working Conditions of Magnohrom Factory Workers Regarding the Economic Reform in 1965 Based on Workers Council Records and the Magnohrom Newspaper

The project's main goal is to find out how much did the Magnohrom Factory workers' council and newspaper focus on salaries, education, medical protection and housing for workers. The research was based on workers' council records from the archive in Kraljevo and the newspaper Magnohrom. The goal of the economic reform in Yugoslavia in 1964-65 was to

Miloš Čorbić (1996), *Kraljevo, Prvomajska 37/16, učenik 2. razreda Šumarske škole u Kraljevu*

make the economy more liberal, encourage the growth of the living standard, make the Yugoslav dinar more convertible, stabilize prices, and improve the investments of companies.

During the first year of the reform, work safety in the Magnohrom factory was improved because of the investments in safety equipment. The following year the number of work related injuries decreased, and a new medical station was built. In 1964 there was a salary increase that was made because of a rise in prices. One of the goals of the economic reform was to empower the workers' council to make decisions about sal-

aries. In the year 1965 there were 180 unsolved problems of workers housing. In 1966, 70 apartments were made for workers. Magnohrom had a problem with under-educated workers, and in 1965 they invested in their elementary and higher education. The company also invested money in building a summer resort for workers in Montenegro.

This project shows that the workers' council and the Magnohrom newspaper were interested in improving the life and working conditions, housing of workers, education, salaries and medical protection.